

Gyors prototípuskészítési módszerek – Ipar 4.0

EA01 – Az ipar és a prototipizálás

2024. szeptember 13.

Naszlady Márton Bese <naszlady@itk.ppke.hu>

EA01/1 – Az ipar és forradalmai

Az ipar

Rendszeresen végzett szakmai tevékenység,
ami piacképes terméket állít elő.

Az ipar

Rendszeresen végzett szakmai tevékenység,
ami piacképes terméket állít elő.

háziipar
(pl. pálinkafőzés)

Az ipar

Rendszeresen végzett szakmai tevékenység,
ami piacképes terméket állít elő.

háziipar
(pl. pálinkafőzés)

nehézipar
(pl. gépgyártás)

Az ipar

Rendszeresen végzett szakmai tevékenység,
ami piacképes terméket állít elő.

háziipar
(pl. pálinkafőzés)

nehézipar
(pl. gépgyártás)

könnyűipar
(pl. pékség)

Az ipar

Rendszeresen végzett szakmai tevékenység,
ami piacképes terméket állít elő.

háziipar
(pl. pálinkafőzés)

nehézipar
(pl. gépgyártás)

könnyűipar
(pl. pékség)

szolgáltatóipar
(pl. hotel)

Ipari forradalmak

Az ipart...

- a hatékonyabb folyamatszervezés,
- a műszaki felfedezések,
- a gazdasági és társadalmi igények,
- az energia és munkaerő elérhetősége,
- az ellenőrzés és szabályzás

folyamatosan befolyásolja.

A nagy változásokat ipari forradalmaknak nevezzük.

Ipari forradalmak

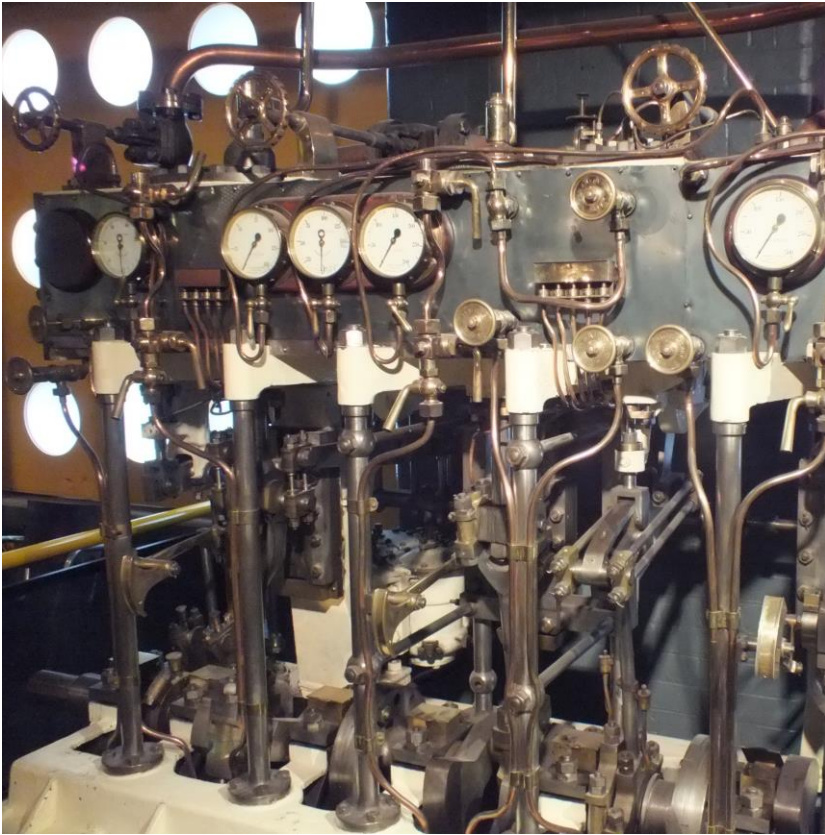
Ipar 0.0 (nagyon régen)
rokka + nagymama = fonal

Ipari forradalmak

Ipar 1.0 (18. század)
rokka + gőzgép = sok fonal

Ipari forradalmak

Ipar 2.0 (19. század)

rokka + villanymotor = sok-sok fonal.

Ipari forradalmak

Ipar 2.0 (19. század)

rokka + villanymotor = sok-sok fonal. Világítás -> folyamatos munka

Ipari forradalmak

Ipar 3.0 (20. század)

rokk + programozott vezérlés = mintás fonal (rettentő sok)

Ipari forradalmak

Ipar 4.0 (21. század)

robotika + számítógépes vezérlés + internet = személyre szabott fonal

Ipari forradalmak

Ipar 0.0 (nagyon régen)

rokka + nagymama = fonal

Ipar 1.0 (18. század)

rokka + gőzgép = sok fonal

Ipar 2.0 (19. század)

rokka + villanymotor = sok-sok fonal. Világítás → folyamatos munka

Ipar 3.0 (20. század)

rokka + programozott vezérlés = mintás fonal (rettentő sok)

Ipar 4.0 (21. század)

rokka + számítógépes vezérlés + internet = személyre szabott fonal

EA01/2 – Prototípusok

Egy gyors prototipizálási feladat

Tervezzünk egy *jó* kabátgombot!

Kabátgomb

A kabátgomb generátorrendszere

Milyen paraméterek határozzák meg a kabátgombot?

- anyag,
- szín,
- méret (alak),
- furatok száma,
- nedvszívóképesség,
- törékenység,
- tűzállóság,
- fulladásveszély,
- gyártási költség,
- használat könnyűsége,
- divat, ...

Egy gyors prototipizálási feladat

Az ilyen generátorrendszer **nem** bázis!
Van összefüggés a vektortér vektorai között.

Például:

- az anyagból következnek a lehetséges színek és a tűzveszély mértéke,
- a méretből és a furatok számából következik a fulladásveszély mértéke,
- a színből és alakból következik a divatosság
- stb.

Egy gyors prototipizálási feladat

A prototipizálás feladata, hogy feltérképezze, milyen intervallumban változtathatók a koordináták úgy, hogy a termék *jó* maradjon.

A vektortér szűkítése a *jóság* érdekében

Milyen értéket válasszunk, hogy *jó* legyen az eredmény?

- anyag, → jég, acél, kemény műanyag, puha műanyag, papír, argon...
- szín, → kék, zöld, piros, átlátszó, ekrü, pöttyös, cirmos, pej
- méret (alak), → pöttöm, picuri, apró, kicsi, közepes, nagy, bazinagy, óriási
- furatok száma, → 0, 1, 2, ... , 6×10^{23} , ...
- nedvszívóképesség, → azonnal oldódik ... vízálló
- törékenység, → ránézésre is törik ... gyémánt
- tűzállóság, → eleve tűzből van ... atomvillanást is túléli
- fulladásveszély, → magától ugrik a tüdődbe ... tiszta oxigénből van
- gyártási költség, → ingyen terem ... másik galaxisból kell idehozni
- használat könnyűsége, → soha sem sikerül ... mindig sikerül
- divat, ... → ronda ... szép

Egy gyors prototipizálási feladat

A termék *jóságának* megállapítására megfelelő
metrikát,
mérési módszert kell kidolgozni.

Prototípus

A prototípusok a koordináták változtatása révén jönnek létre. Lényegük, hogy mérhetővé tegyék a termék *jóságát*.

Rengeteg féle prototípus van:

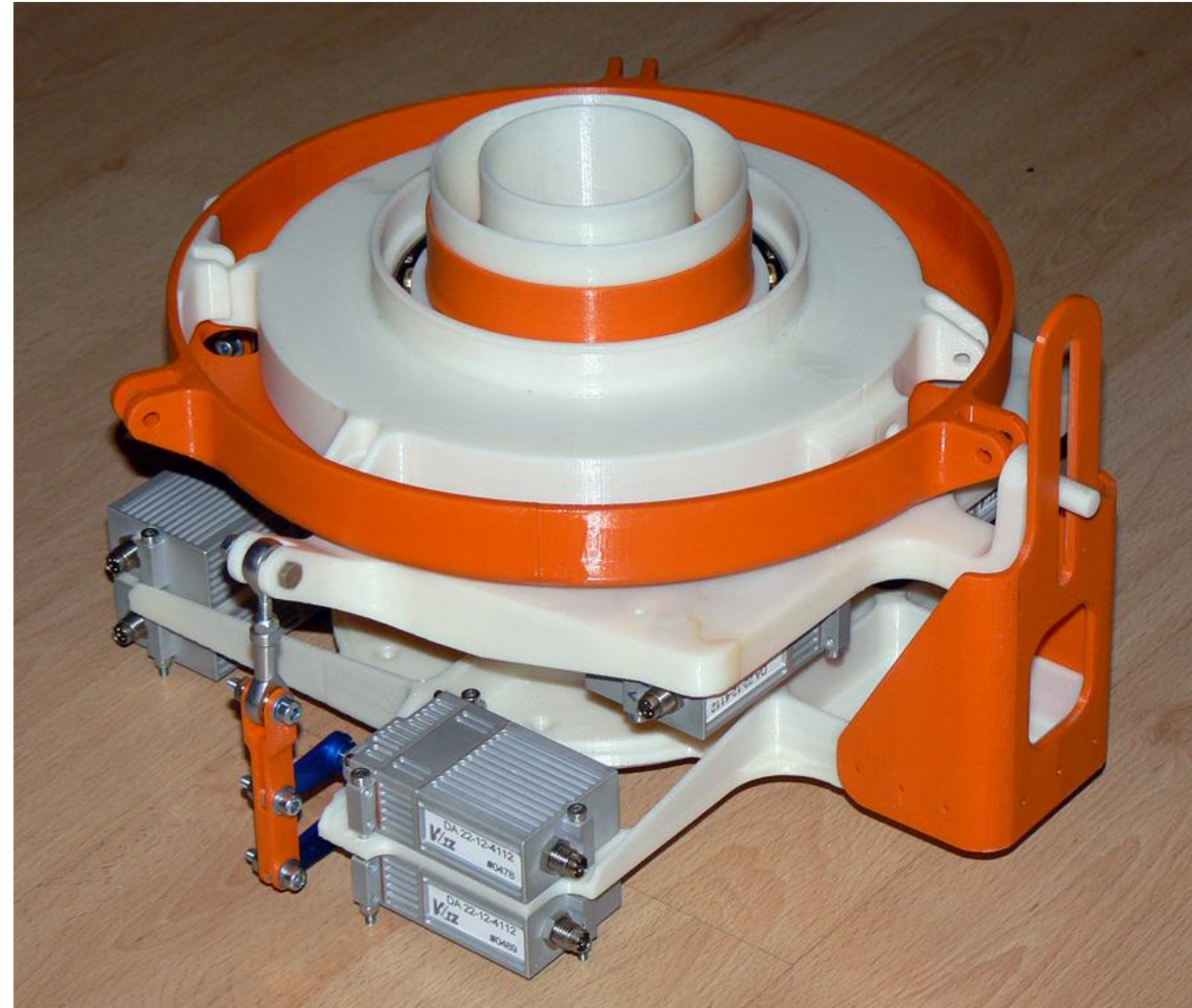
- funkcionális
- user experience
- visual
- proof-of-concept
- ...

Prototípus

Funkcionális prototípus = ronda, de működik

Lehetséges mérések:

- mozgások,
- illeszkedések,
- erők,
- működések
- stb.

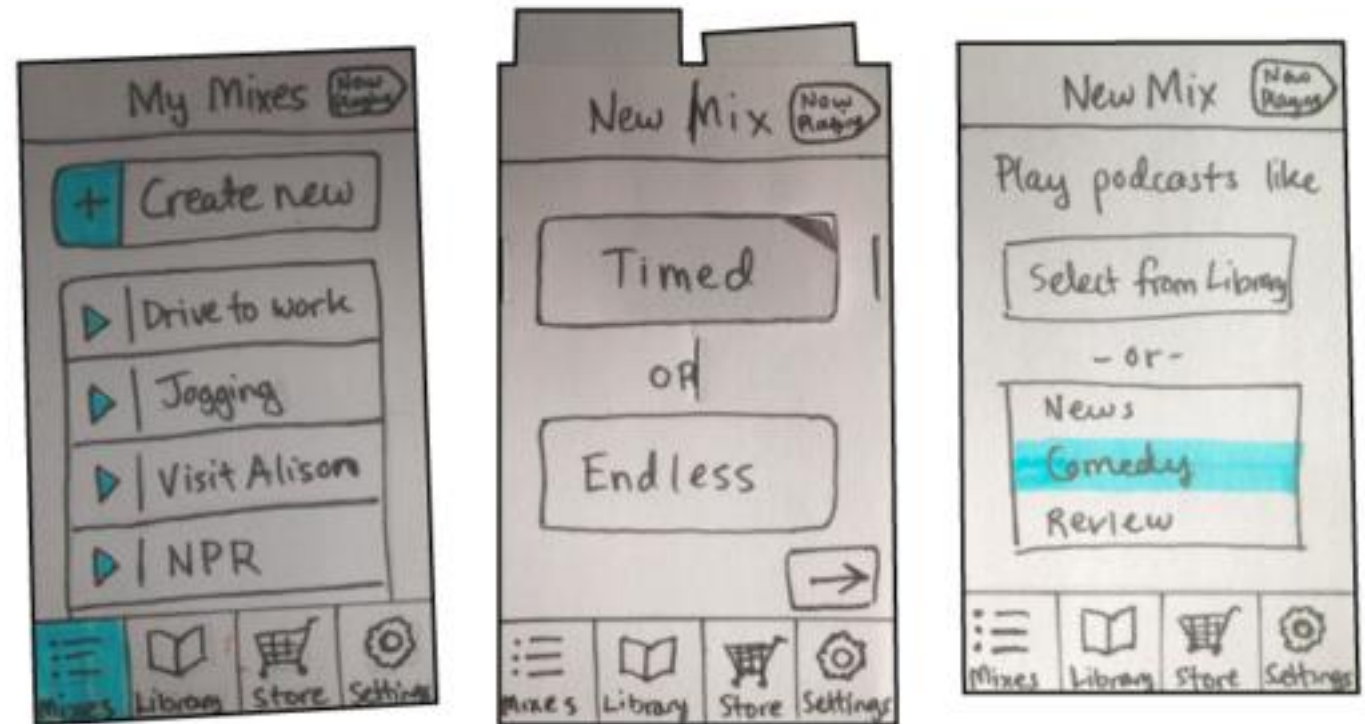

Prototípus

User experience = nem működik, de szemlélteti a kezelést

Lehetséges mérések:

- folyamatok logikája,
- kezelhetőség
- stb.

Prototípus

Visual = gyönyörű, de nem működik

Lehetséges mérések:

- szépség,
- népszerűség,
- feltűnőség
- stb.

Prototípus

Proof of concept = tákolmány, elég, ha egyszer működik

Lehetséges mérések:

- működési elv
- hibaforrások
- egyes részek szükségessége
- stb.

Mérési feladat

Hogyan állapítjuk meg, hogy *jó* a kabátgomb?

Metrikák alkotása a *jóság* megállapítása érdekében

Hogyan állapíthatjuk meg, hogy a kapott prototípus *jó*?

- működés közbeni megfigyeléssel (kívánt funkciót betölti-e)
- SI rendszer szerinti mérésekkel (hossz, tömeg, erő stb.)
- egyéb összehasonlítással (szín, illeszkedés stb.)
- statisztikai próbával (selejtarány, élettartam stb.)
- érzékszervi próbával (illat, íz, hangminőség stb.)
- egyéb próbával (éghetőség, törésteszt stb.)
- felméréssel, kérdőívezéssel (piackutatás, elégedettségi teszt stb.)
- és bármilyen egyéb, *megismételhető* módszerrel.

Gyors prototípuskészítés

Ha nagy a vektortér, akkor sokat kell tudni mérni.

A sok mérés általában úgy lehetséges, ha sok prototípust tudunk készíteni.

(Vagy ha egy prototípuson egy koordináta sok különböző értéke is megjelenik.)

A prototipizálás folyamata

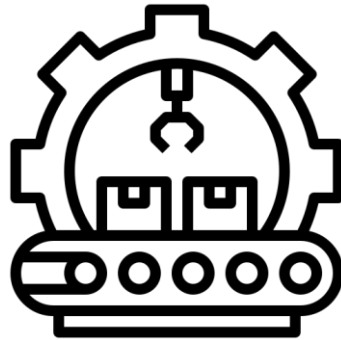
Tervezés

a koordináták
értékeinek megadása

Gyártás

a prototípus
elkészítése

Mérés

tapasztalatok és
következtetések

Eldobás

a prototípus
ellátta a célját

a tapasztalatok hasznosítása
a következő tervezési lépésben

Gyors prototípuskészítés

Ha sokat tudunk mérni rövid idő alatt,
akkor gyorsan tudunk terméket fejleszteni.

(Az idő pénz.)

**Cél: olyan módszerek, gépek használata, melyekkel
könnyen és gyorsan lehet prototípusokat készíteni.**

(Ezeket fogjuk megismerni a kurzus során.)

EA01/3 – A világ dolgai

A világ dolgai

A világ dolgai **anyag**ból vannak.

A világ anyagainak sajátos **jellemző**kkal bírnak.

A világban az anyagokat különféle **hatás**ok érik.

A mesterséges alkotások
a világ anyagaiból készülnek és
a világ hatásainak vannak kitéve.

Hatás

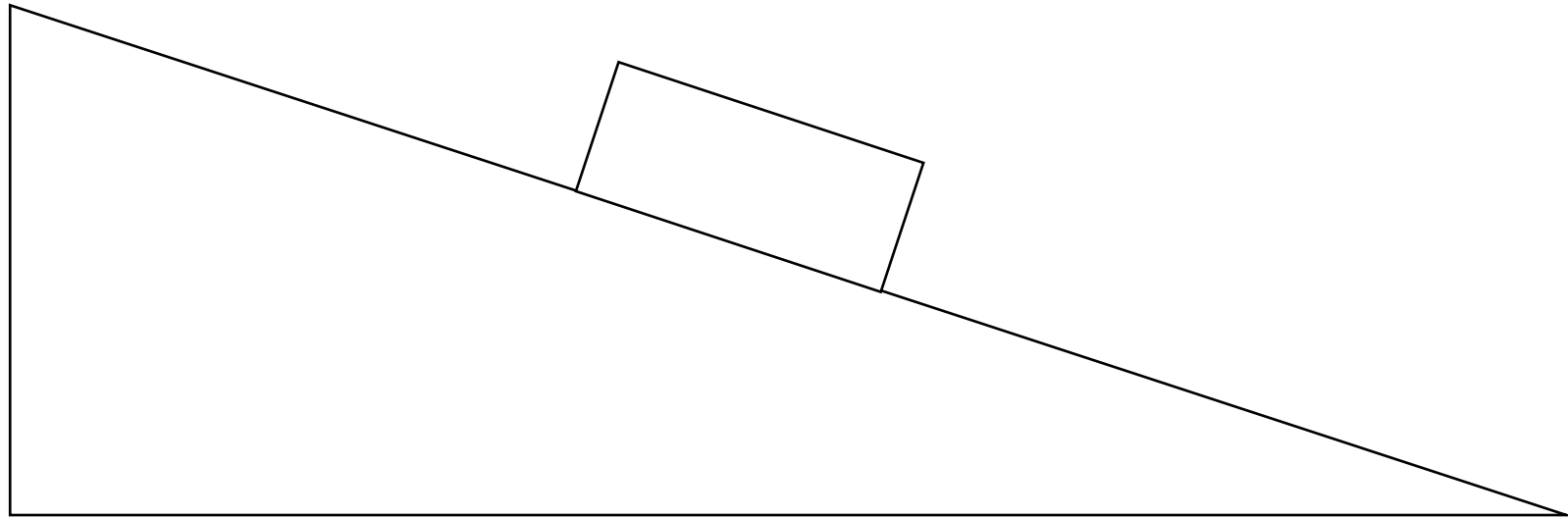
Jelenség, ami egy dolog állapotát módosítani, befolyásolni képes.

Példák:

- test és test *(nekimegyek a falnak)*
- test és közeg *(sétálok a térdig érő vízben)*
- test és mező *(leesik az alma a fáról)*
- anyag és idő *(beszárad a pillanatragasztó)*
- folyamat és folyamat *(beköszönt a kánikula, megnő az áramfogyasztás)*
- stb...

Senki sem mondott eddig igazat fizikából :'(

Lejtő

Ezek is lejtők

EA01/4 – Anyagmodellek

Anyagmodellek

Merev anyag

A szerkezet *semmilyen alakváltozást sem szenved*. Ez a valóságban nem igaz, de bizonyos esetekben szabad ilyen feltevéssel élni.

Rugalmas anyag

Az ideálisan rugalmas anyag a terhelés mértékével *egyenesen arányos* deformációt szenved, az erő elmúlásával *eredeti alakjába tér vissza*.

Képlékeny anyag

Az ideálisan képlékeny anyag a terhelés mértékével *arányos sebességű* alakváltozást szenved, és a teher elmúlásával az alakváltozás nem áll vissza, nem tűnik el, viszont nem is növekszik tovább.

Anyagmodellek

Merev-képlékeny anyag

A merev-képlékeny anyag a rá ható erők egy határértékéig, *a folyási határig* a terhet alakváltozás nélkül veszi fel; ha ezt elérte, akkor további terhet nem képes felvenni, és a terhek tartása mellett is képlékeny módon viselkedik, *megfolyik*.

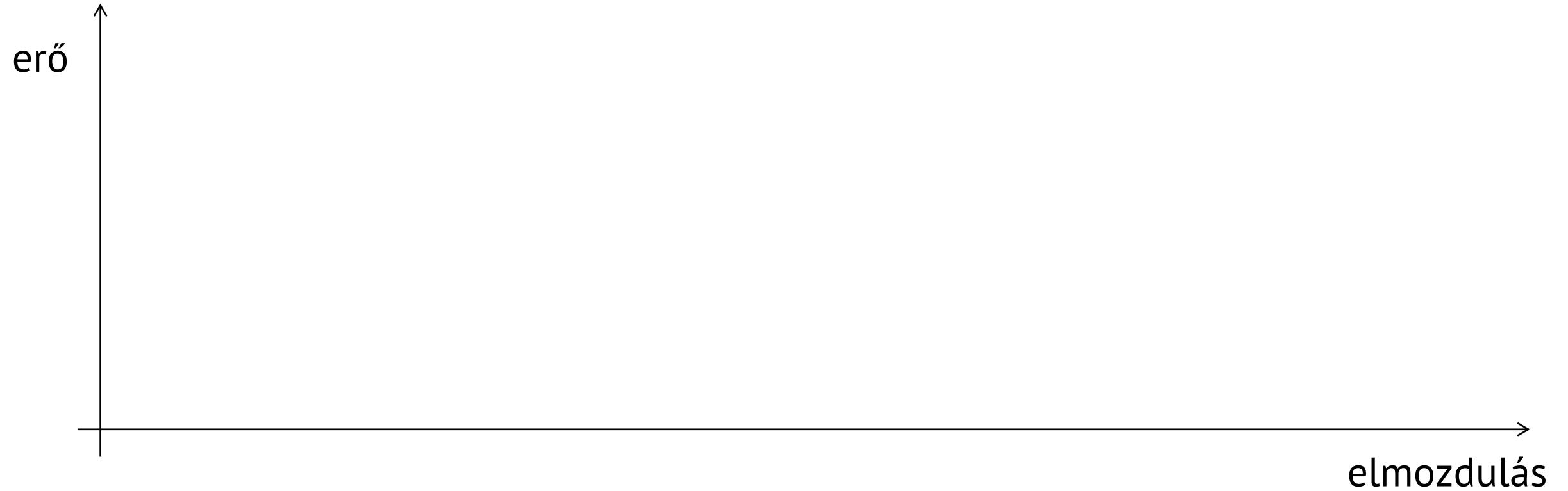
Rugalmas-képlékeny anyag

A rugalmas-képlékeny anyag a folyási határig rugalmasan viselkedik, a folyási határt elérő teherre viszont képlékeny viselkedést mutat. A terhet a folyási határ alá csökkentve az anyag ismét rugalmas lesz, de a megfolyást előidéző energia már nem nyerhető vissza.

Rugalmas-lágyuló anyag

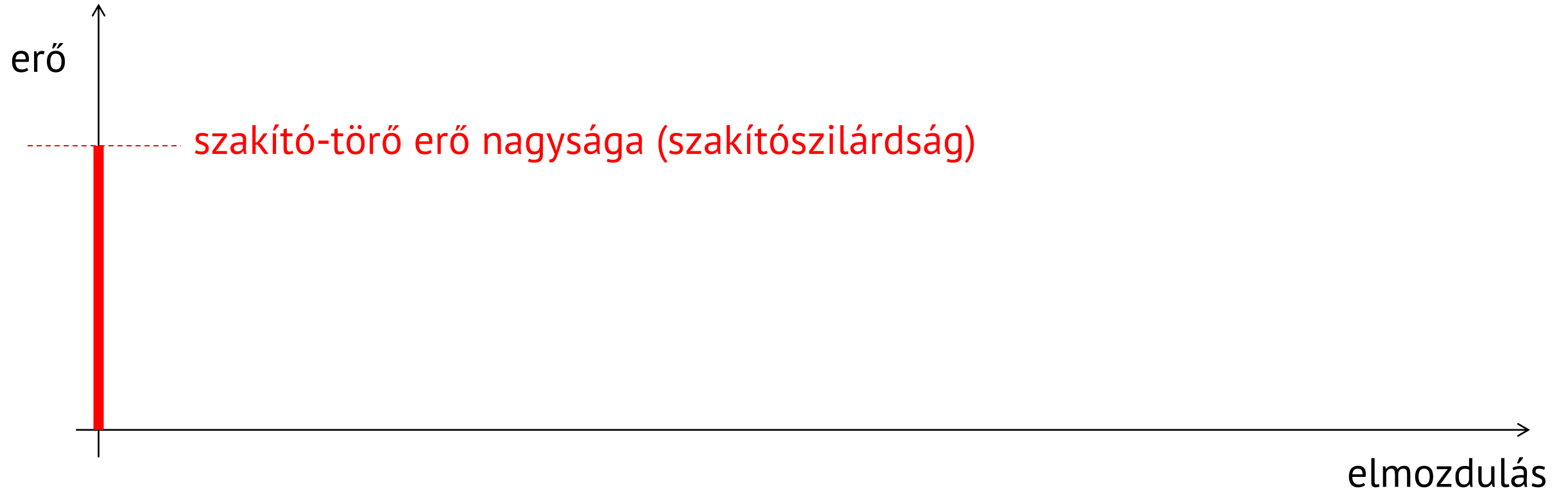
A rugalmas-lágyuló anyag egy jellemző lineáris határig rugalmasan viselkedik, majd az ezt meghaladó terhelésre szintén lineárisan, de a kezdeti szakasz meredekségéhez mérten más ütemben folytatódik.

Erő-elmozdulás diagram

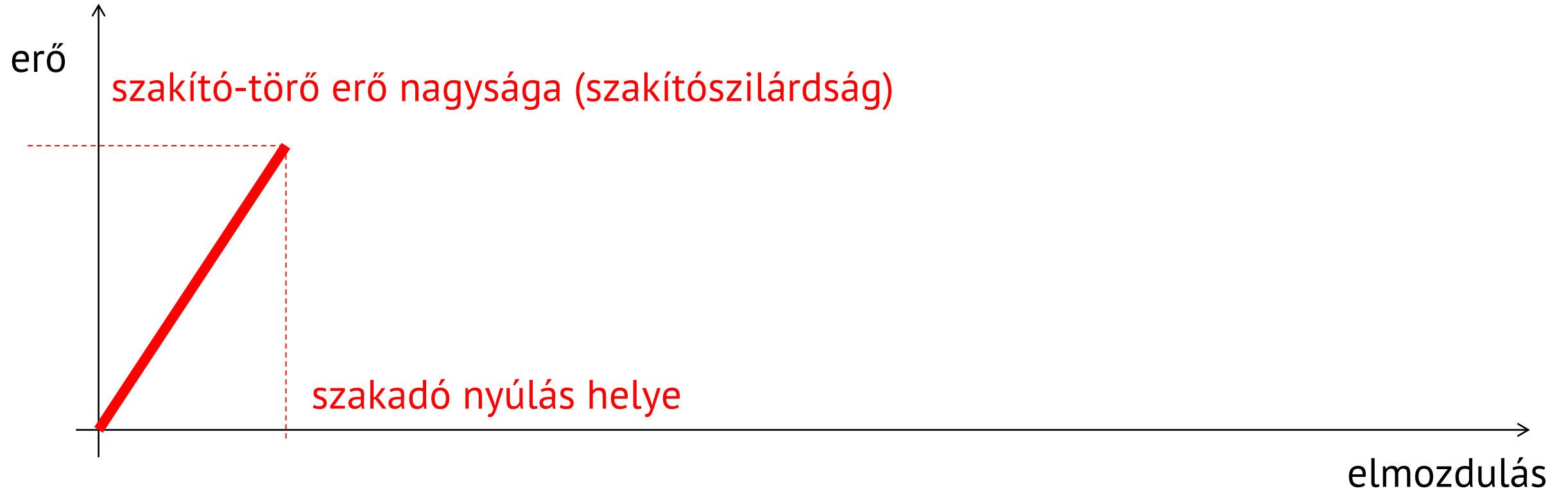
Erő-elmozdulás diagram

Merev anyag

Erő-elmozdulás diagram

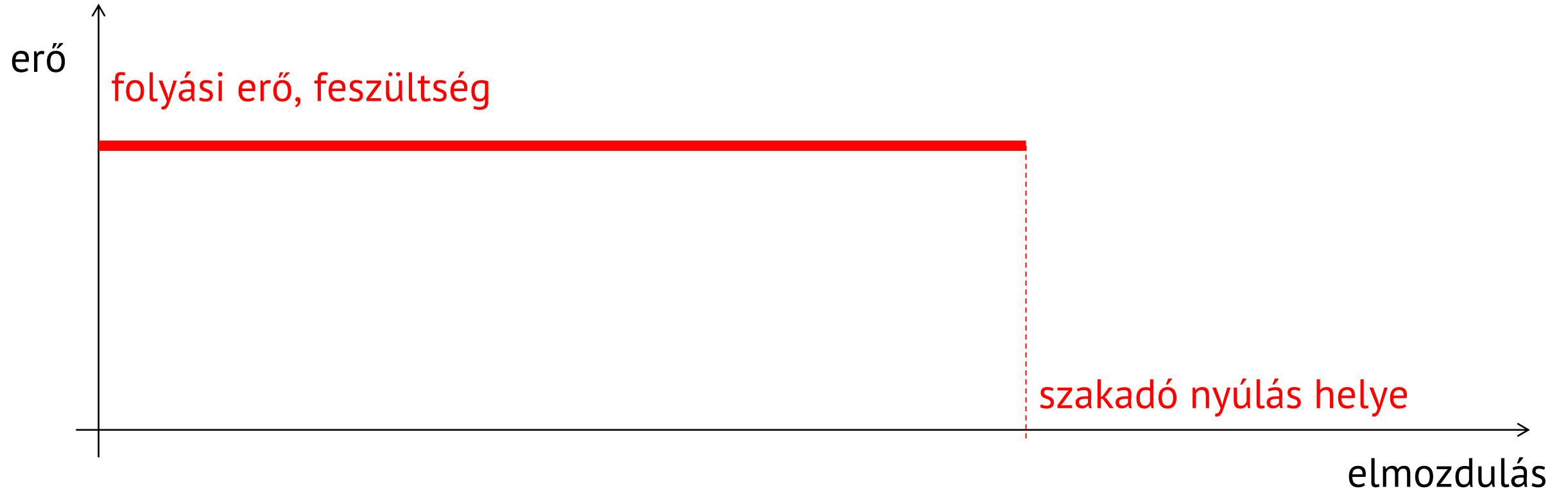
Rugalmas anyag

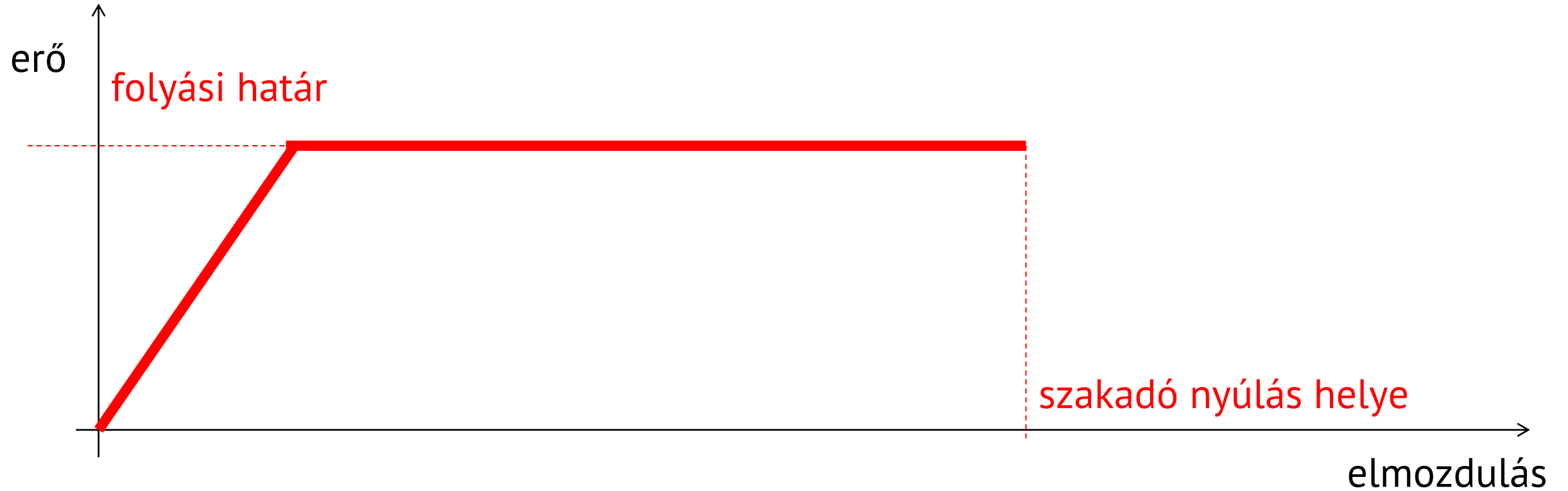
Erő-elmozdulás diagram

Képlékeny anyag

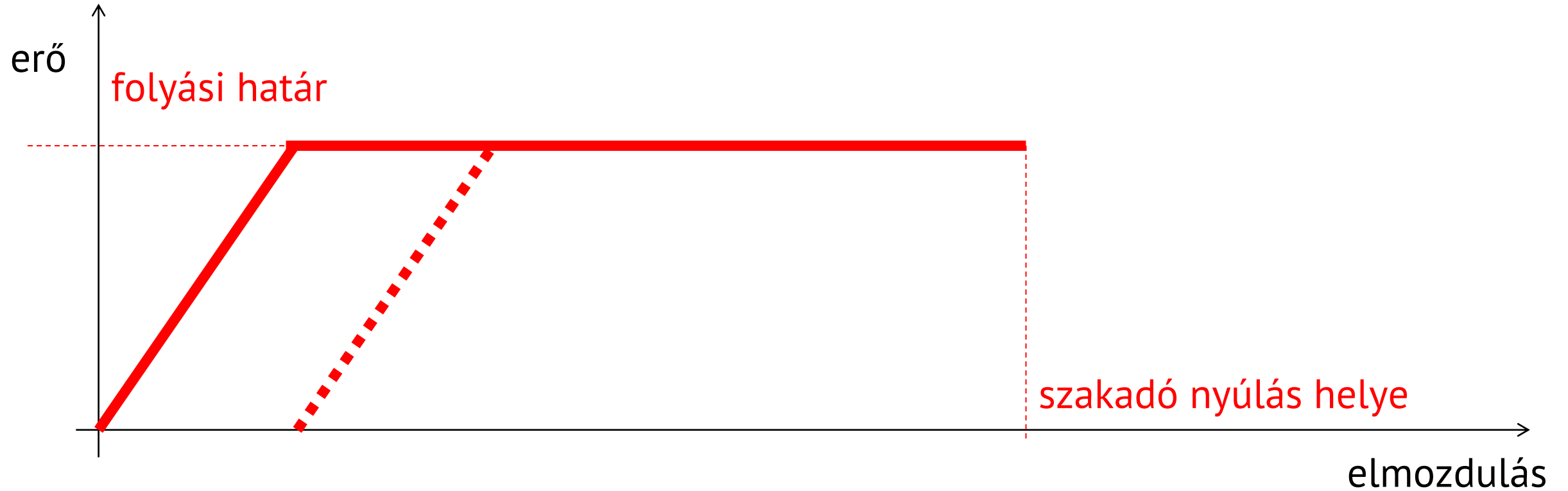
Erő-elmozdulás diagram

Rugalmas-képlékeny anyag

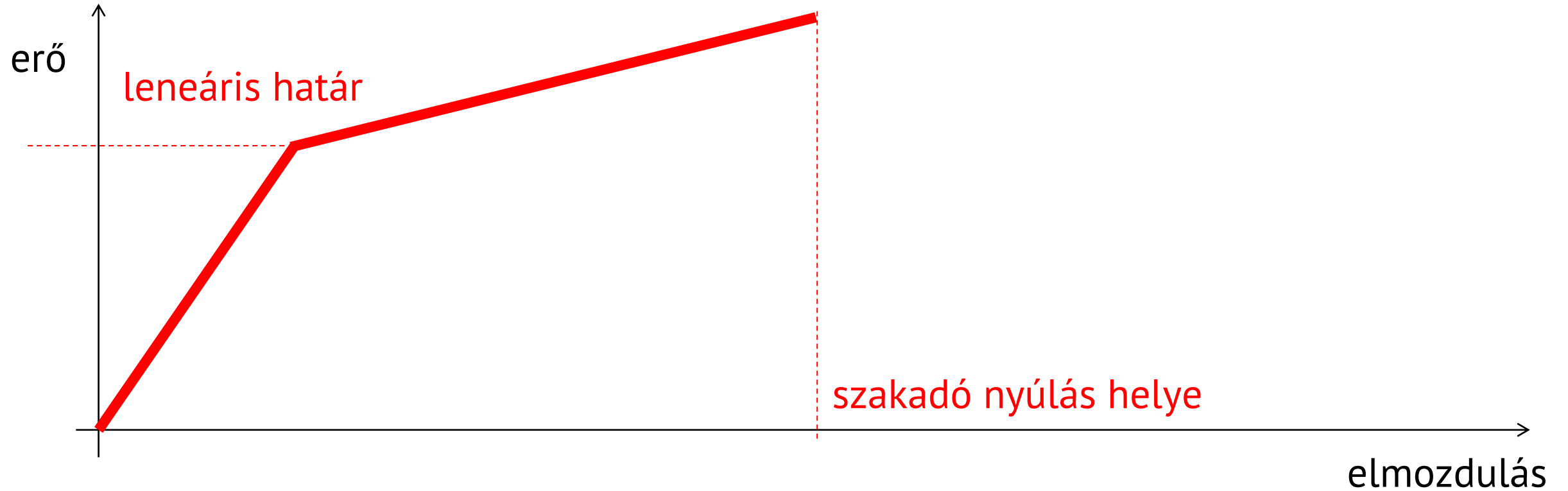
Erő-elmozdulás diagram

Rugalmas-képlékeny anyag a terhelés megszűnése után

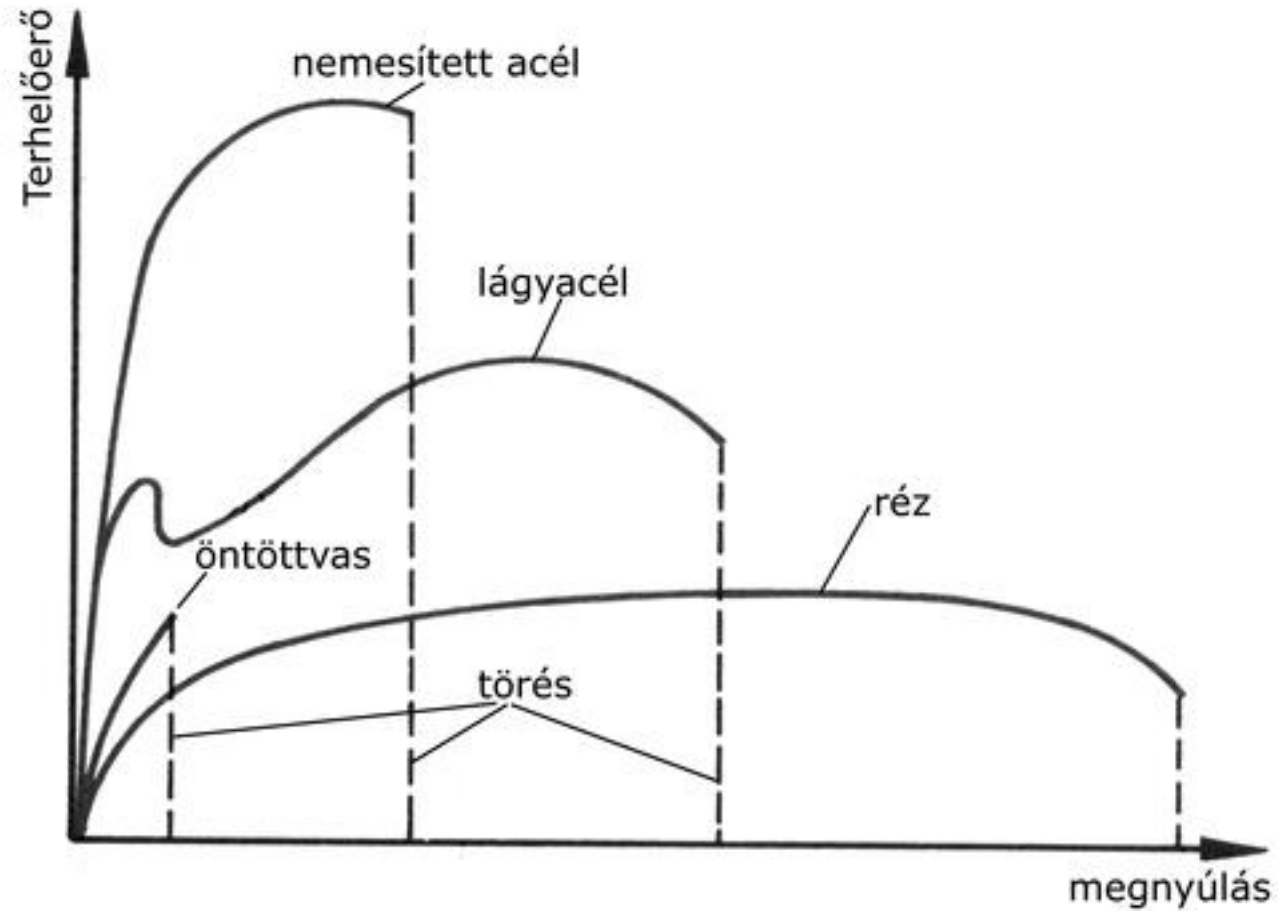
Erő-elmozdulás diagram

Rugalmas-lágyuló anyag

Erő-elmozdulás diagram

Valódi anyagok

Anyagok kombinációja (kompozitok)

A kompozit anyagok (társított anyagok) olyan összetett anyagok, amik két vagy több különböző szerkezetű anyag kombinálásával állnak elő.

A kompozit az alapanyag (*mátrix*) és az ebbe ágyazott erősítő anyag (additív, vagy *fázis*) révén jön létre.

A kombinálás célja a jobb jellemzők elérése.

Tipikus kompozitok

Vasbeton

Tipikus kompozitok

Szénzásalas anyagok

Tipikus kompozitok

Szálerősített anyagok

Anyagi jellemzők változása

Az anyag belső szerkezete hő (vagy egyéb, pl. kémiai) hatás eredményeként meg tud változni:

- hevítve képlékenyebb lehet...
- hevítve masszívabb lehet...
- katalizátort hozzákeverve térhálósodik...

Ezt a tulajdonságot sok gyártástechnológia fogja kihasználni.

EA01/5 – A mérnök feladata

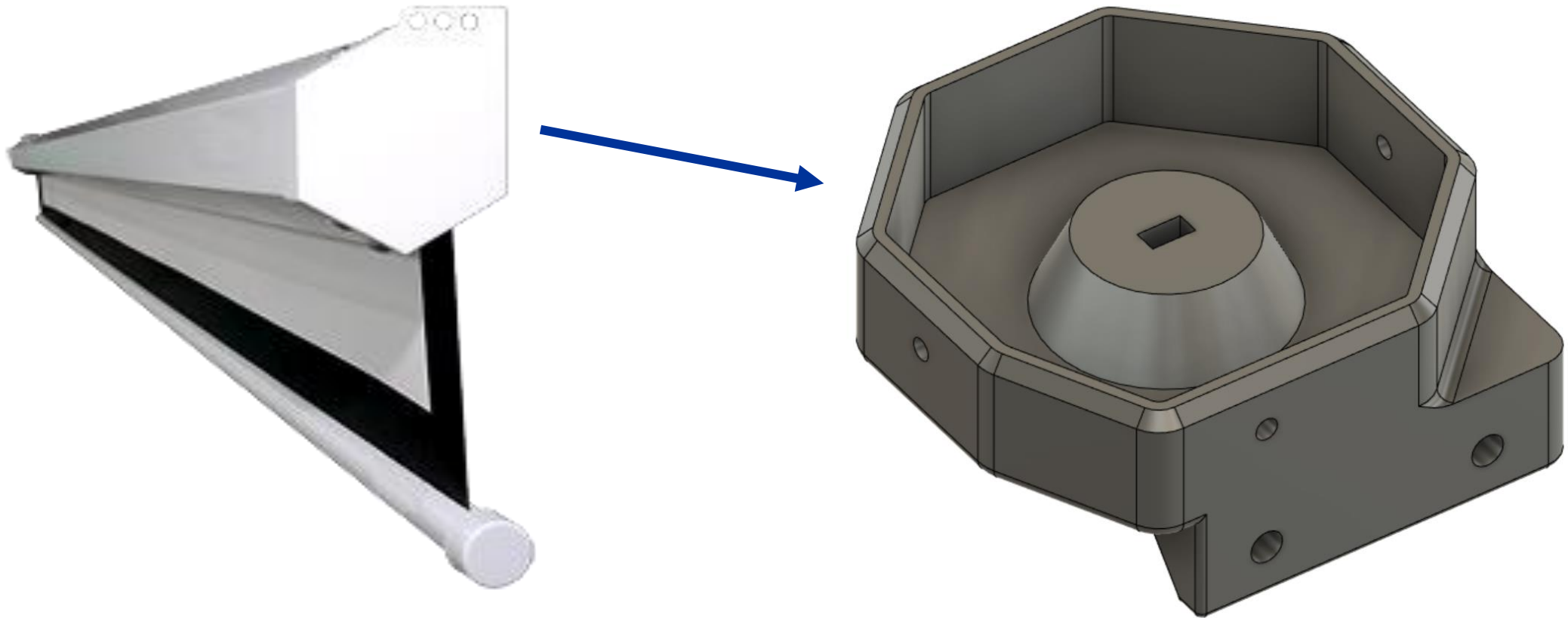
A tervezés

A tervezés célja, hogy egy olyan dolog jöjjön létre, ami a tervező szándékai szerinti működést valósítja meg.

Tervezés példa

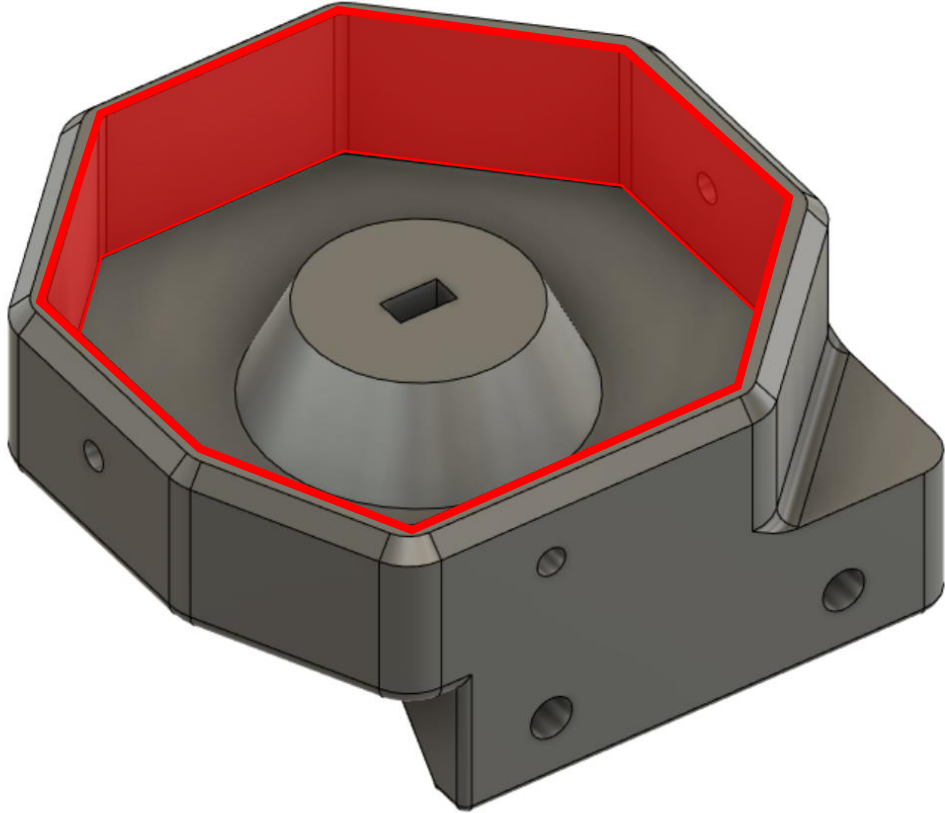
Mit tud egy vetítővászon egy alkatrészze?

Tervezés példa

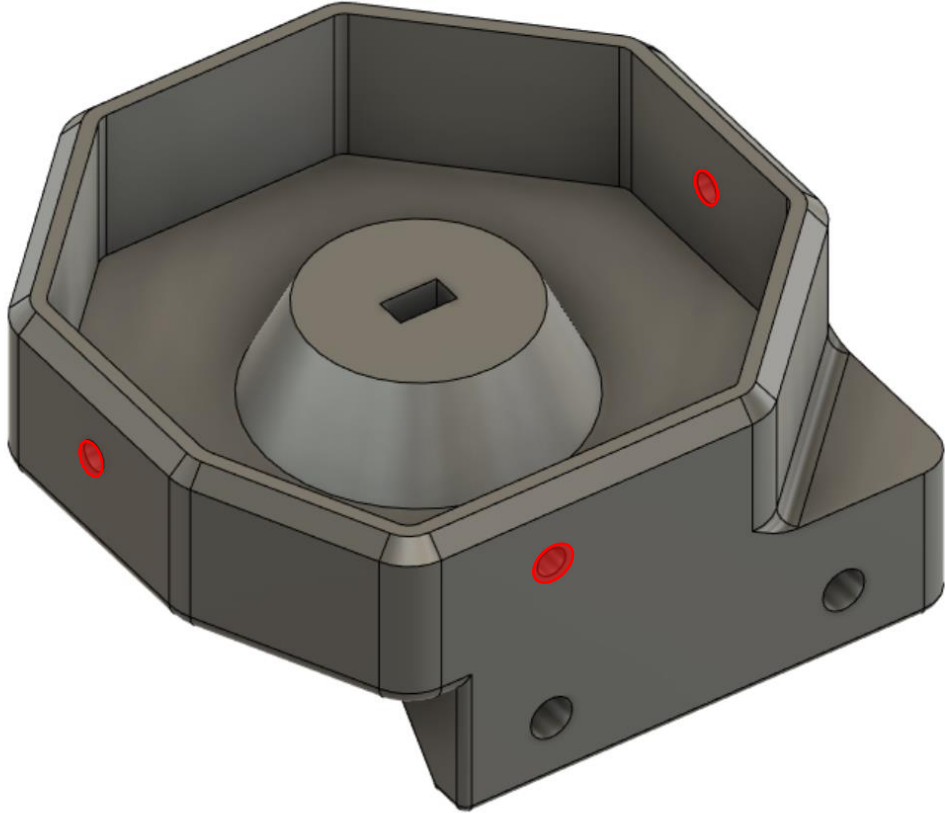
Mit tud egy vetítővászon egy alkatrészze?

- Olyan geometria, ami illeszkedik a vásznat tartó ház hajlított fémlemezéhez,

Tervezés példa

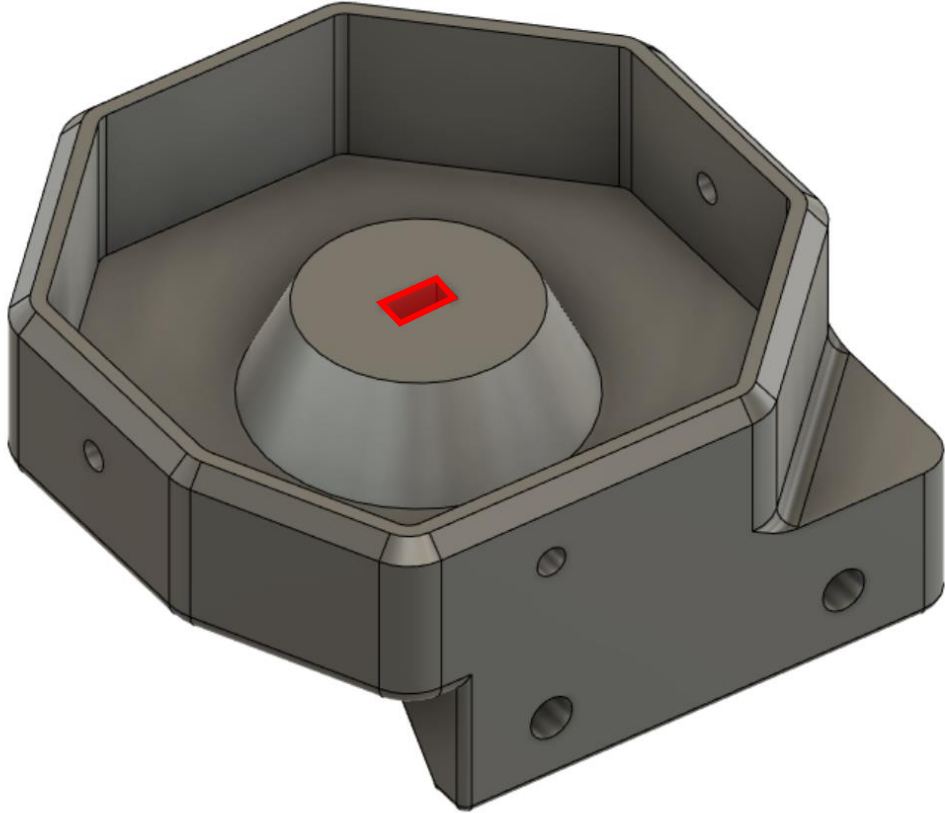
Mit tud egy vetítővászon egy alkatrészze?

- Olyan geometria, ami illeszkedik a vásznat tartó ház hajlított fémlemezéhez,
- Olyan geometriák, amiken keresztül a kupak a lemezhez rögzíthető,

Tervezés példa

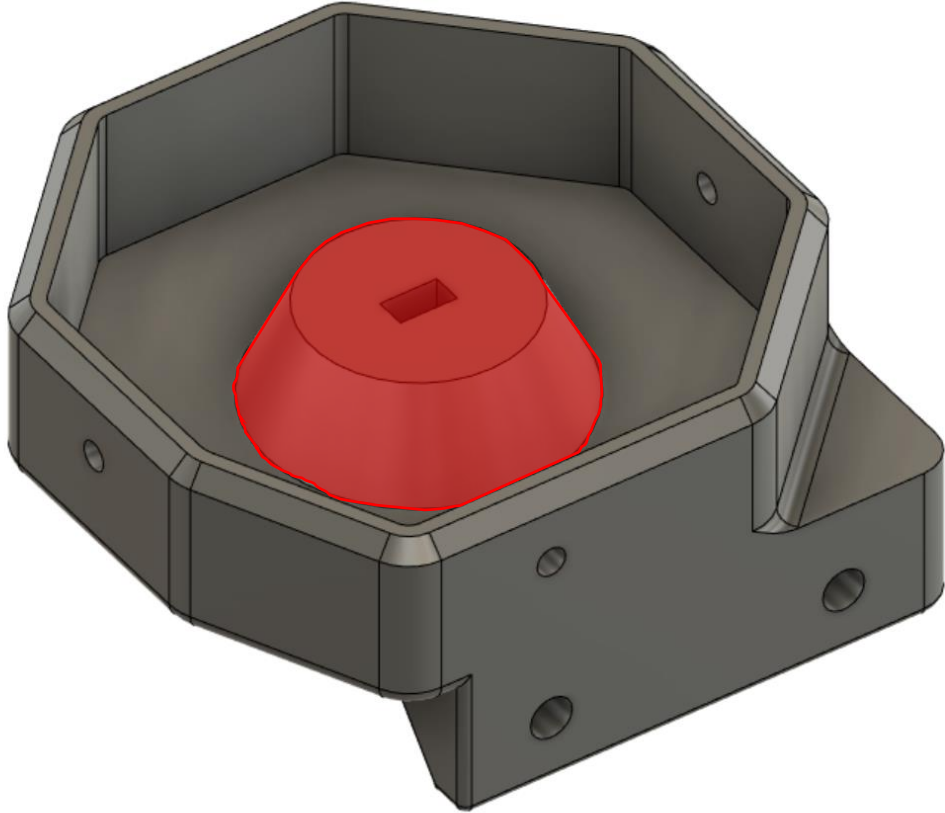
Mit tud egy vetítővászon egy alkatrészze?

- Olyan geometria, ami illeszkedik a vásznat tartó ház hajlított fémlemezéhez,
- Olyan geometriák, amiken keresztül a kupak a lemezhez rögzíthető,
- Olyan geometria, ami fogadni képes a vásznat tartó tengely lapított végét,

Tervezés példa

Mit tud egy vetítővászon egy alkatrészze?

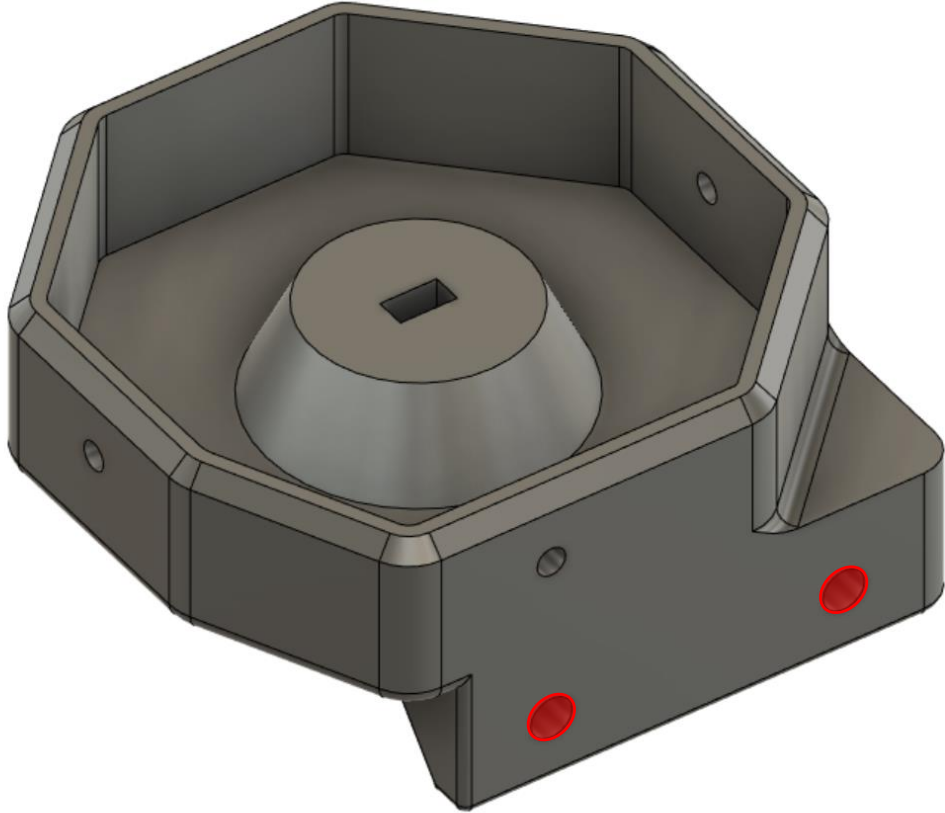

- Olyan geometria, ami illeszkedik a vásznat tartó ház hajlított fémlemezéhez,
- Olyan geometriák, amiken keresztül a kupak a lemezhez rögzíthető,
- Olyan geometria, ami fogadni képes a vásznat tartó tengely lapított végét,
- Olyan geometria, ami növeli a tartóerőt,

Tervezés példa

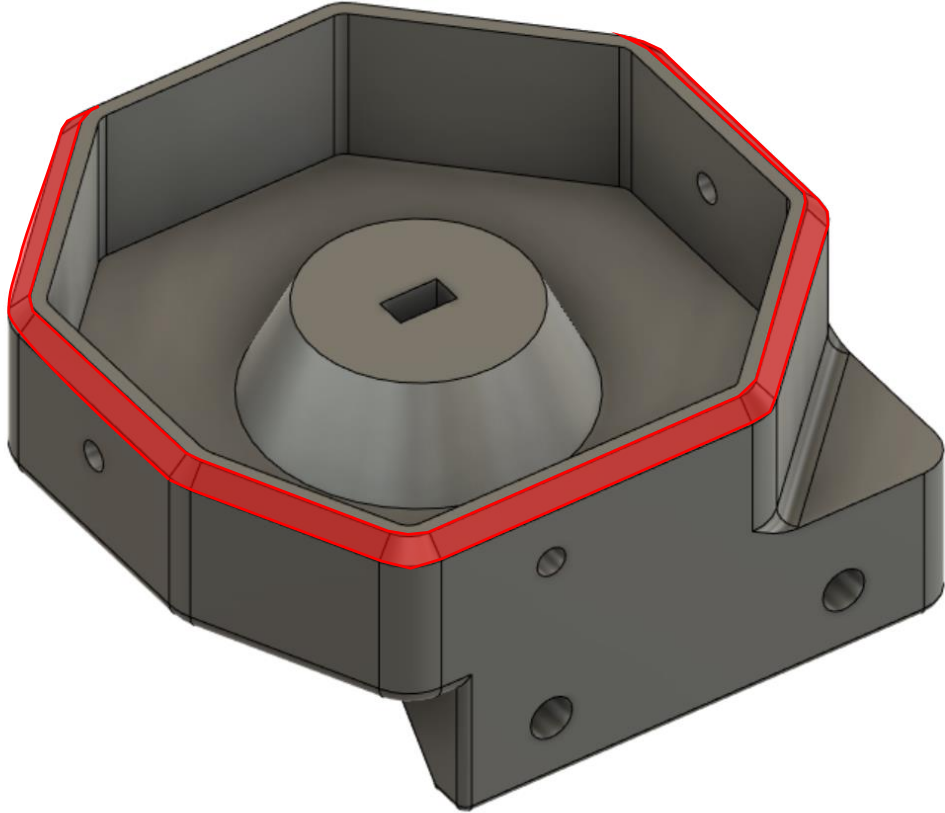
Mit tud egy vetítővászon egy alkatrészze?

- Olyan geometria, ami illeszkedik a vásznat tartó ház hajlított fémlemezéhez,
- Olyan geometriák, amiken keresztül a kupak a lemezhez rögzíthető,
- Olyan geometria, ami fogadni képes a vásznat tartó tengely lapított végét,
- Olyan geometria, ami növeli a tartóerőt,
- Olyan geometria, mellyel a szerkezet a falhoz rögzíthető,

Tervezés példa

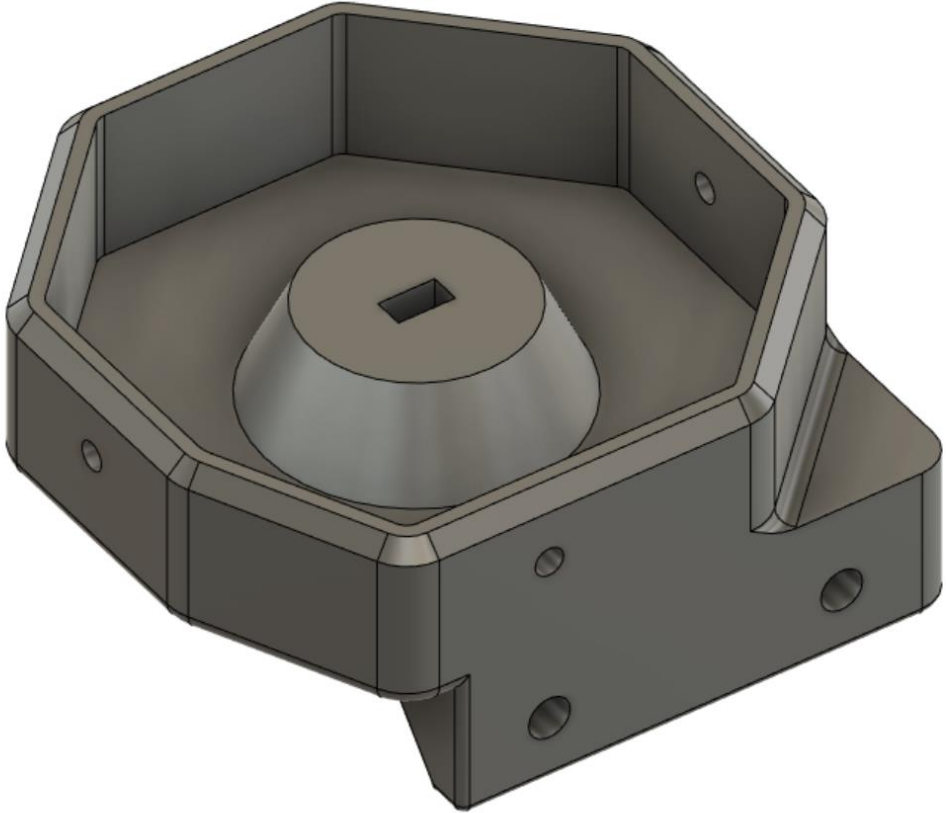
Mit tud egy vetítővászon egy alkatrészze?

- Olyan geometria, ami illeszkedik a vásznat tartó ház hajlított fémlemezéhez,
- Olyan geometriák, amiken keresztül a kupak a lemezhez rögzíthető,
- Olyan geometria, ami fogadni képes a vásznat tartó tengely lapított végét,
- Olyan geometria, ami növeli a tartóerőt,
- Olyan geometria, mellyel a szerkezet a falhoz rögzíthető,
- Olyan geometria, amittől szebben néz ki a tárgy

Tervezés példa

Mit tud egy vetítővászon egy alkatrészze?

- Olyan geometria, ami illeszkedik a vásznat tartó ház hajlított fémlemezéhez,
- Olyan geometriák, amiken keresztül a kupak a lemezhez rögzíthető,
- Olyan geometria, ami fogadni képes a vásznat tartó tengely lapított végét,
- Olyan geometria, ami növeli a tartóerőt,
- Olyan geometria, mellyel a szerkezet a falhoz rögzíthető,
- Olyan geometria, amittől szebben néz ki a tárgy
- stb.

A tervezés

Az előbb látott geometriákat *jellemzőknek*
(feature)
fogjuk nevezni a tárgy során.

A tervezés

A tervezés során az a cél, hogy az elvárt működést a természet törvényei szerint elvben megvalósítani képes **feature-ök „bele kerüljenek” a tárgyba.**

A gyártás

A gyártás során az a cél, hogy a terveken szereplő **feature-ök** legalább olyan minőségben **elkészüljenek**, ami a rendeltetetésszerű használatot lehetővé teszi.

Feature-ök

**A tervezés és gyártás is ezekre a jellemzőkre
(feature-ökre) koncentrál:**

- ezek alakját és egyéb paramétereit jelöli a rajzban,
- ezek kialakítására hoz létre szerszámokat,
- ezek megfelelőségét vizsgálja műszerekkel,

...mivel e jellemzők megléte esetén fog a dolog az elvárt módon működni.

VÉGE